

ETLAn tilannearvio taloustilanteesta, 29.4.2020

Aki Kangasharju, toimitusjohtaja, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Sanna Marinin hallitusohjelmassa sallitaan valtion menokehyyksen ylittäminen, mikäli suhdannetilanne on poikkeuksellisen heikko. Suhdannetilanteen määrittelemisen poikkeukselliseksi päätetään muun muassa taloudellisten tutkimuslaitosten tilannearvion pohjalta. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tilannearvio on seuraava.

On ilmeistä, että covid-19-pandemian aiheuttamat sulkutoimet ovat vieneet sekä Suomen että koko maailmantalouden poikkeuksellisiin oloihin. 1930-luvulla opittiin kysyntähäiriöistä ja 1970-luvulla öljykriisin myötä tarjontahäiriöistä. Viime vuosikymmenten aikana myös eritasoiset pankki- ja finanssikriisit ovat muokanneet talouspoliittista ajattelua. Sen sijaan koskaan aikaisemmin maailmantaloutta ei ole kohdannut rauhanaikana näin laaja yhtäaikainen kysyntä- ja tarjontashokki. Koko maailmantalouden ennustetaan supistuvan selvästi ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1945.

Euroalueella ja Suomessa talous supistuu ETLAn arvioiden mukaan tänä vuonna viidestä kymmeneen prosenttiin. Viiden prosentin supistuminen edellyttäisi talouden ripeää avautumista vuoden kolmannella vuosineljänneksellä ja viime vuotta nopeampaa talouskasvua viimeisellä neljänneksellä. Vaikka tämä skenaario näyttää tällä hetkellä optimistiselta, sitä tukevat patoutunut kulutuskysyntä ja ennen näkemättömän massiivinen yhtäaikainen raha- ja finanssipoliittinen elvytys maailmanlaajuisesti.

Taloustilanne on poikkeuksellinen, vaikka talous supistuisi vain viisi prosenttia. Vuodesta 1860 alkaen tarkasteltuna talous on supistunut vuodessa vähintään viisi prosenttia vain yhdeksänä vuotena. On mahdollista, että Suomen talous supistuu tänä vuonna enemmän kuin finanssikriisissä vuonna 2009, jolloin talous supistui yli kahdeksan prosenttia. Tällöin korona-romahdus olisi Suomen taloushistorian toiseksi pahin koko tilastohistoriassa eli lähes 160 vuoteen. Vain itsenäistymisen ja sisällissodan vuosina 1917 ja 1918 Suomen talous supistui enemmän kuin 10 prosenttia vuodessa.

Lomautusten piirissä on pienet yritykset mukaan luettuna jo neljännes työllisistä, ja lomautettunakin yli sataviesikymmentätuhatta. Sulkutoimien vaikutus viralliseen työttömyysasteeseen riippuu lomautusten kestosta. Lomautusten kesto puolestaan riippuu talouden elvytystoimien onnistumisesta ja rajoitustoimien avaamisen tahdista. Vaikka rajoitustoimia päästäisiin purkamaan jo toukokuussa, sulkutoimien vaikutus on niin suuri, että poikkeuksellisten olojen määritelmä täyttyy kiistattomasti myös työmarkkinoiden näkökulmasta.

Kriisi voi jatkua myös pidempään. Rajoitustoimien purkaminen voi kiihdyttää viruksen leviämistä uudelleen tai maailmankaupan arvoketjut ovat voineet häiriintyä pandemian ohella esimerkiksi kehittyvien maiden pääoma- ja öljyn hinnan romahduksen vuoksi. Pandemian pitkittyminen tai kriisin leviäminen nykyisestä kotimaisien palvelumarkkinoiden ongelmista kansainvälisen kaupan romahdukseen on uhka, joka edellyttää Suomen hallitukselta varautumista pidempikestoiseen kriisiin.

Hallitusohjelman mukaan poikkeusolojen mekanismi sallii vuosina 2020–2022 lisätä kertaluonteisia menoja valtiontalouden kehysten estämättä yhteensä enintään 1 miljardi euroa, kuitenkin enintään 500 miljoonaa euroa vuodessa. Summa on mitätön todelliseen tarpeeseen nähden. ETLAn arvion mukaan julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna 10-14 miljardia euroa. Alijäämän kasvu syntyy sekä automaattisesti verotulojen vähentyessä ja sosiaaliturvamenojen lisääntyessä että päätösperäisesti talouden elvytystoimilla.

Alijäämän kasvu on niin suurta, että sitä ei pystytä kuroma nopeasti. Siksi osa tilapäisestä alijäämän kasvusta muuttuu rakenteelliseksi, joten korona nostaa merkittävästi julkisen talouden kestävyysvajetta. Alijäämä pysyisi suurelta osin tilapäisenä, jos talouskasvu kiihtyisi ripeäksi. Suomessa tuotannolliset investoinnit (investoinnit pl rakentaminen) ovat kuitenkin olleet pitkään vähäiset ja tuottavuuskasvu olematonta. Talouskasvu tuskin nopeutuu ikääntyvässä maassamme 2020-luvulla ilman merkittävästi viime vuosikymmentä voimakkaampaa talouden rakenteen uudistamista.

Julkisen talouden alijäämä on ollut alijäämäinen vuodesta 2009. On merkittävä uhka, että ikääntymisen eteneminen ja hitaan tuottavuuskasvun jatkuminen pitävät julkisen talouden alijäämäisenä koko 2020-luvun. Siksi koronan vaikutus julkiseen talouteen ja talouspolitiikkaan jatkuu pitkään vielä pandemian vastaisen rokotteen keksimisen jälkeenkin. Tältä osin pandemian aiheuttama poikkeuksellinen tilanne jatkuu vuosia.

Julkisen talouden alijäämä on otettava haltuun nopeasti kriisivaiheen jälkeen etenkin voimakkailla talouskasvua kiihdyttävillä rakenneuudistuksilla. Mitä vähemmän rakenneuudistuksia pystytään toteuttamaan, sitä enemmän on turvauduttava julkisen talouden säästöihin ja sopeuttamiseen. Verotuksessa on otettava huomioon se, että verojen kiristäminen korkealta tasolta hidastaa talouskasvua selvästi enemmän kuin lähdeettäessä liikkeelle matalalta tasolta. Inflaatio ei tule kiihtymään niin paljon suhteessa korkotasoon, että uudistus- ja sopeuttamistarpeelta vältyttäisiin.